

PROTECTION BRIEF III СЛОВАЧЧИНА

липень 2023 – березень 2024

Операційний контекст

За період, охоплений цим Protection Brief III (липень 2023 року – березень 2024 року), 686 584 осіб перетнули кордон з України до Словаччини, внаслідок чого загальна кількість досягла майже 2,2 мільйона з моменту ескалації збройного конфлікту в лютому 2022 року. Станом на 31 березня 2024 року 118 921 біженців,¹ які втекли з України, мали статус тимчасового захисту в Словаччині, а 235 подали заяви про надання притулку.²

Уряд Словаччини продовжував великодушно та солідарно реагувати на найбільший в історії наплив біженців. Ситуація в період з липня 2023 року по березень 2024 року характеризувалася підвищеною важливістю та зосередженістю на інклюзії біженців до національних та місцевих державних послуг і, загалом, на їхній соціально-економічній інклюзії до місцевої громади. У той же час біженці в Словаччині, особливо найбільш вразливі та новоприбулі, також продовжували стикатися з різними нагальними потребами.³

У продовження тем, розглянутих в Protection Brief II⁴ (доступ до охорони здоров'я, освіти та працевлаштування), Уряд Словаччини працював над кількома важливими заходами для сприяння захисту та інклюзії біженців:

- У вересні 2023 року уряд розширив охорону здоров'я для повнолітніх осіб з тимчасовим захистом з «невідкладної та необхідної» допомоги до повного медичного обслуговування, спираючись на аналогічне попереднє розширення для дітей-біженців.⁵ Для практичної реалізації цього важливого рішення, вжитого Урядом, ключовим є забезпечення практичного прийому осіб, яким надано тимчасовий захист, медичними працівниками незалежно від їхнього типу «толерантного перебування», що передбачено їхнім статусом тимчасового захисту.⁶ Крім того, важливо посилити інформованість практикуючих лікарів та державної медичної страхової компанії, щоб забезпечити їхню обізнаність про права біженців на медичне обслуговування.⁷
- З початку 2024 року триває підготовка щодо запровадження обов'язкової освіти для дітей-біженців зі статусом тимчасового захисту, що є ключовим для гарантування права дітей-біженців на освіту в Словаччині. Проте законодавчі зміни не були внесені до початку нового навчального року 2024/2025. Таким чином, з 2024/2025 навчального року

¹ Терміни «біженець» і «особа з тимчасовим захистом» використовуються як взаємозамінні в цьому документі.

² УВКБ ООН (2024), [Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation – Slovakia](#).

³ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); УВКБ ООН (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2023), [Multi-Sector Needs Assessment Slovakia](#).

⁴ УВКБ ООН (2023), [Protection Brief II Slovakia](#).

⁵ Міністерство охорони здоров'я Словачької Республіки (2023), [Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti](#). Повне медичне обслуговування не покриває спа-процедури.

⁶ Особи з тимчасовим захистом часто не приймаються медичними працівниками через їх тип «толерантного перебування» (неможливість мати тимчасове або постійне проживання в Словаччині з тимчасовим захистом). УВКБ ООН із задоволенням відзначає, що після періоду, охопленого цим Protection Brief (липень 2023 – березень 2024 року), у червні 2024 року парламент Словаччини ухвалив законодавчу зміну, яка встановлює, що медичні працівники не можуть відмовити у прийомі біженців на підставі обмежень пропускної спроможності, так само як вони не можуть відмовити у прийомі осіб з постійним або тимчасовим дозволом на перебування району, в якому працює медичний працівник. Національна рада Словачької Республіки (2024), [Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony](#).

⁷ Медичні працівники часто не знають про повне право осіб з тимчасовим захистом на медичне обслуговування, що призводить, наприклад, до необґрунтованих фінансових витрат на процедури, які мають бути безкоштовними.

Словаччина стане єдиною країною в Регіональному плані реагування на потреби біженців щодо ситуації в Україні⁸, в якій освіта не є явно обов'язковою для дітей-біженців з тимчасовим захистом.

- У березні 2024 року Уряд схвалив пропозицію щодо внесення змін до законодавства, які дозволяють самозайнятість осіб з тимчасовим захистом відповідно до Директиви ЄС про тимчасовий захист та практики в різних країнах ЄС.⁹

Це важливі оновлення у ключових сферах. УВКБ ООН продовжує тісно співпрацювати з урядом Словаччини для вирішення проблем та подальшого посилення захисту та інклюзії біженців у країні.

УВКБ ООН активно здійснювало моніторинг та оцінку ситуації та потреб біженців у Словаччині за допомогою Protection Profiling and Monitoring,¹⁰ фокус-групових дискусій, Multi-Sector Needs Assessment (MSNA) у співпраці з MOM, BOOЗ та ЮНІСЕФ,¹¹ а також Site Mapping and Monitoring у співпраці з MOM.^{12,13} Цей Protection Brief III консолідує та аналізує відповідні висновки, пов'язані з 1) житлом, 2) інклюзією до системи соціального захисту та 3) доступом до достовірної інформації, доповненої іншими джерелами даних. У документі також детально описано реакцію УВКБ ООН та його партнерів¹⁴ на підтримку уряду Словаччини та місцевих органів влади у вирішенні проблем та усуненні прогалин. В кінці пропонуються ряд рекомендацій, спрямованих на посилення захисту та інклюзії біженців.

Ключові тенденції та показники¹⁵

50% - 45%

Лип-Груд 2023 Січ-Бер 2024

респондентів вказали **житло** як одну з найбільш термінових потреб**19% - 27%**

Лип-Груд 2023 Січ-Бер 2024

респондентів повідомили, **що мають змогу залишатися в нинішньому житлі** менше 3 місяців**35%**

Січ-Бер 2024

респондентів **подавали заявки на певні види державної допомоги** для вразливих категорій**81%**

Січ-Бер 2024

респондентів мали **потребу в отриманні більше інформації** принаймні про одну сферу потреб, зокрема про фінансову допомогу, охорону здоров'я, житло та можливості працевлаштування.

Аналіз

Житло

У відповідь на ситуацію з біженцями, що виникла внаслідок конфлікту в Україні, Уряд Словаччини негайно впровадив надійну, гуманітарно орієнтовану систему підтримки проживання для осіб зі

⁸ Регіональний план реагування щодо потреб біженців щодо ситуації в Україні (2024), [Ukraine Situation: Regional Refugee Response Plan - January-December 2024](#).

⁹ Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки (2024), [Vláda schválila zmeny v zákone o pobyte cudzincov](#). Після періоду, охопленого цим Protection Brief III, у червні 2024 року, законодавча поправка також була схвалена парламентом Словаччини. Національна рада Словацької Республіки (2024), [Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony](#).

¹⁰ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); УВКБ ООН (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); У період з липня 2023 року по березень 2024 року було проведено 3 859 інтерв'ю з Protection Profiling and Monitoring (2 744 члени домогосподарства). Через методологічні обмеження результати не обов'язково можуть бути екстрапольовані на всю популяцію біженців з України в Словаччині і є лише показовими щодо їхнього становища.

¹¹ УВКБ ООН, MOM, BOOЗ, ЮНІСЕФ (2023), [Multi-Sector Needs Assessment Slovakia](#).

¹² УВКБ ООН, MOM (2024), Site Mapping and Monitoring [Рукопис у підготовці].

¹³ УВКБ ООН у Словаччині вдячне за широку співпрацю зі своїми партнерами – Словацькою гуманітарною радою, Людиною у скрутці, Лігою за людські права та «Магеена» – на різних видах діяльності зі збору даних.

¹⁴ Щоб посилити захист та інклюзивність біженців у Словаччині, УВКБ ООН співпрацює зі своїми партнерами по всій країні, а саме: Словацькою гуманітарною радою, Людиною в скрутці, Лігою за людські права, Магеена, Sme Spolu, Лігою психічного здоров'я, Платформою сімей з дітьми з інвалідністю та Центром дослідження етнічності та культури.

¹⁵ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); УВКБ ООН (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

статусом тимчасового захисту. Ця надійна система підтримки, яка діяла до червня 2024 року, включала два основні компоненти: 1) субсидію від Міністерства внутрішніх справ для власників приватної власності, які пропонували свої квартири та будинки біженцям безкоштовно, а також для власників некомерційних місць колективного проживання,¹⁶ і 2) субсидію від Міністерства транспорту для комерційних провайдерів житла (готелів, гуртожитків, приватних гуртожитків тощо), що дозволило передбачити можливість додаткових витрат для біженців.¹⁷ Згідно з офіційними даними, у грудні 2023 року цими субсидіями скористалися понад 46 000 біженців.¹⁸ Крім того, уряд Словаччини надав різноманітні заклади для надання притулку та найбільший колективний житловий центр у Габчиково, яким керує Департамент міграції Міністерства внутрішніх справ, для розміщення переважно вразливих осіб з тимчасовим захистом. Нарешті, він перепрофілював місця розміщення, що перебувають у державній власності, призначені для освітнього або рекреаційного використання, для задоволення потреб біженців у розміщенні. Разом ці заходи сприяли дотриманню Директиви Європейського Союзу про тимчасовий захист та гарантували право біженців на житло. Під час фокус-групових дискусій з УВКБ ООН біженці неодноразово висловлювали сильну вдячність за цю підтримку, визнаючи допомогу уряду, місцевих громад та домовласників.

Дані Protection Profiling and Monitoring та MSNA показали, що більшість біженців у Словаччині жили в приватних помешканнях (тобто квартирах або будинках). Водночас значна кількість біженців також проживала в місцях колективного проживання.¹⁹ Зокрема, дані MSNA показали, що 47% респондентів мають власне житло, 18% – у спільному житлі, 22% – у колективних місцях та 10% – у готелях чи хостелах. Переважна більшість опитаних за допомогою Protection Profiling and Monitoring (97% у період з січня по березень 2024 року) повідомили, що мали договір оренди, а 84% респондентів MSNA вказали на відсутність проблем із житловими умовами в їхньому житлі. Водночас 15% опитаних відчували труднощі, насамперед із недостатньою приватністю (34%). Як зазначив експерт з питань проживання в аналізі MSNA:

*«Важливим відкриттям з даних є переповнені житлові будинки: для домогосподарств біженців цей показник становить 0,8 кімнати на людину. Якби домогосподарства біженців були виділені в окрему категорію в порівняннях Європейської комісії, домогосподарства біженців у Словаччині виявилися б найменш сприятливими з точки зору середньої кількості кімнат на людину, що підкреслює критичну проблему житлових умов для цієї демографічної групи».*²⁰

Серед інших проблем, про які повідомляли біженці, були неможливість належним чином готувати та/або зберігати їжу (26%), відсутність окремих душових та/або туалетів (25%), неможливість зберігати тепло або прохолоду (11%) та недостатньо чисте приміщення (10%). 6% також зіткнулися з недостатнім опаленням, ізоляцією або доступністю гарячої води, що ускладнювало підготовку до зими.²¹ Крім того, всі біженці, які отримували субсидії на проживання, були зобов'язані особисто з'являтися до муніципальних органів влади раз на місяць, що може бути особливо складним для людей з обмеженими можливостями або серйозним медичним станом.²²

Site Mapping and Monitoring показали, що умови розміщення були особливо складними для найбільш вразливих верств населення. Значна частина опитаних колективних місць проживання повідомила, що в них проживають особи з різними специфічними потребами, включаючи людей похилого віку (61%), одиноких батьків або опікунів (24%), людей з обмеженими можливостями (20%) або осіб із серйозним медичним станом (12%). Незважаючи на це, більшість обстежених місць (68 з 83 опитаних) повідомили, що не мають обладнання для задоволення потреб людей

¹⁶ Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки (2024), [Informácie k príspevku za ubytovanie cudzinca podľa zákona o azyle](#).

¹⁷ Міністерство транспорту Словацької Республіки (2024), [Lex_Ukrajina](#). Після періоду, охопленого цим Brief III, з липня 2024 року провайдери комерційного житла більше не мають права отримувати субсидії для розміщення осіб з тимчасовим захистом.

¹⁸ Уряд Словацької Республіки (2024), [Systémové riešenie poskytovania a financovania dodatočných výdavkov súvisiacich s odídenkami z Ukrajiny](#).

¹⁹ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); UNHCR (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); UNHCR, IOM, WHO, UNICEF (2023), [Multi-Sector Needs Assessment Slovakia](#).

²⁰ УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2023), [Multi-Sector Needs Assessment Slovakia](#), с. 23.

²¹ УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2023), [Multi-Sector Needs Assessment Slovakia](#).

²² Із запровадженням нової системи підтримки проживання з липня 2024 року, як пояснюється далі в документі, частота обов'язкових явок до муніципальних органів влади була збільшена з одного до двох разів на місяць, що створило додаткові проблеми, зокрема для біженців з обмеженими можливостями або серйозним медичним станом.

похилого віку та осіб з інвалідністю, 36% опитаних місць повідомили, що вони недоступні для людей з обмеженими можливостями, 35% не мають безбар'єрних душових кабін, а 59% не мають безбар'єрних туалетів.²³

Уряд Словаччини послідовно забезпечував необхідне продовження субсидій на проживання.²⁴ Однак час цих продовжень – іноді за кілька днів до закінчення терміну дії попередньої програми – викликав невизначеність і занепокоєння серед деяких біженців. Вони побоювалися потенційного виселення, бездомності або спровокованого повернення в Україну, і не мали змоги підписати нові договори оренди. Оскільки термін дії програми наближався, біженці, які проживали в колективному центрі проживання, пояснили УВКБ ООН, що вони регулярно перевіряли, чи їхні речі все ще знаходяться в їхніх кімнатах. Мешканці найбільш постраждали від конфлікту районів України також розповіли, що в них не залишилося дому в Україні, і вони не знають, що робити, якщо допомога з проживанням припиниться. У зв'язку з цим, 32% місць колективного проживання, опитаних за допомогою Site Mapping and Monitoring, дійсно заявили, що не впевнені в тому, що житло продовжить надаватися, якщо субсидія буде повністю припинена, а 22% заявили, що не буде продовжуватися.²⁵

З липня по грудень 2023 року 44% респондентів Protection Profiling and Monitoring повідомили, що можуть залишатися у своєму житлі без конкретних часових обмежень. У період із січня по березень 2024 року цей показник знизився до 36%. Деякі біженці (16% у період з липня по грудень 2023 року та 15% у період із січня по березень 2024 року) повідомили, що можуть залишатися у своєму поточному житлі лише 1-3 місяці. Частка біженців, які можуть перебувати менше одного місяця, зросла з 3% у період з липня по грудень 2023 року до 12% у період із січня по березень 2024 року. Ці цифри узгоджувалися з невизначеністю щодо майбутнього субсидій на проживання у першому півріччі 2024 року. Серед тих, хто зміг пробути у своєму житлі менше 3 місяців, основною причиною необхідності виїхати стало закінчення програми субсидій на проживання (70% у період з січня по березень 2024 року).²⁶ Крім того, Site Mapping and Monitoring також показали, що 46% місць колективного проживання надають біженцям короткий термін попередження – два тижні або менше, перш ніж їм доведеться виїхати.²⁷

З лютого 2024 року уряд Словаччини вдвічі скоротив субсидії на проживання.²⁸ Отже, біженці інформували про численні випадки, коли власники житла, всупереч закону, вимагали від біженців сплатити різницю, у тому числі коли загальні суми, отримані власниками житла, перевищували ринкові ціни. Така практика спостерігалася і в деяких центрах колективного проживання, де, хоч і юридично, але комерційні власники вимагали надмірних доплат з урахуванням умов проживання в загальних гуртожитках або кімнатах гуртожитку. Site Mapping and Monitoring показали, що з урахуванням скоригованих субсидій на проживання, біженцям потрібно буде фінансово вносити свій вклад у поточні витрати 69% обстежених місць колективного проживання.²⁹ У той же час, фокус-групові дискусії підтвердили, що вразливі групи, які не можуть працевлаштуватися в Словаччині, дійсно не в змозі покрити ці додаткові витрати на проживання. Це стосується переважно літніх людей, які отримують низькі пенсії з України, одиноких матерів, які доглядають за дітьми, осіб з обмеженими можливостями чи серйозним медичним станом або новоприбулих біженців, які ще не змогли знайти роботу.

У відповідь на складну ситуацію з житлом, УВКБ ООН підтримало уряд Словаччини та місцеві органи влади через свої партнерські організації, у тому числі в Blue Dots, надаючи консультації та допомагаючи вразливим категоріям біженців знайти житло. У зв'язку з цим, потужна оперативна присутність партнерів УВКБ ООН по всій Словаччині та широка мобільна робота у віддалених

²³ УВКБ ООН, MOM (2024), Site Mapping and Monitoring [Рукопис у підготовці].

²⁴ Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки (2024), [Vláda schválila zmeny v poskytovaní príspevku za ubytovanie odídencom z Ukrajiny](#); Міністерство транспорту Словацької Республіки (2024), [Ubytovanie odídencom v období apríl 2024 - jún 2024](#).

²⁵ УВКБ ООН, MOM (2024), Site Mapping and Monitoring [Рукопис у підготовці].

²⁶ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); UNHCR (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

²⁷ УВКБ ООН, MOM (2024), Site Mapping and Monitoring [Рукопис у підготовці].

²⁸ Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки (2024), [Kabinet rozhodol o predĺžení poskytovania dočasného útočiska aj o zmenách pri poskytovaní príspevku za ubytovanie](#); Міністерство транспорту Словацької Республіки (2024), [Ministerstvo dopravy upravuje príspevok za ubytovanie odídencom](#).

²⁹ УВКБ ООН, MOM (2024), Site Mapping and Monitoring [Рукопис у підготовці].

місцях виявилися важливими. Попит різко зріс на початку 2024 року, коли відбулося коригування субсидій, а продовження субсидій було невизначеним.

У березні 2024 року уряд Словаччини ухвалив документ дорожньої карти, в якому доручив різним міністерствам розробити нову стійку систему підтримки проживання.³⁰ Після періоду, охопленого цим Protection Brief III, нова система набула чинності з липня 2024 року.³¹ Згідно з цією системою, комерційні провайдери житла (готелі, хостели, приватні гуртожитки тощо) більше не мають права на субсидії, а лише новоприбулі біженці та особи з певних вразливих категорій можуть отримати підтримку.³²

Інклюзія в систему соціального захисту населення

Уряд Словаччини надав особам з тимчасовим захистом доступ до значної частини системи соціального захисту населення нарівні з громадянами Словаччини. Примітно, що біженці можуть скористатися численними державними соціальними пільгами, які в основному спрямовуються через Управління праці, соціальних справ та сім'ї. Ключовим інструментом є допомога в матеріальній нужді,³³ призначена для осіб, чий дохід домогосподарств нижчий за національний прожитковий мінімум.³⁴ Ця допомога особливо актуальна для людей похилого віку, одиноких матерів з дітьми, осіб з обмеженими можливостями або серйозним медичним станом, а також новоприбулих біженців. Згідно з офіційними даними, у січні 2024 року допомогу в матеріальній нужді отримали понад 12 000 біженців.³⁵ Ще одним важливим інструментом соціального захисту є допомога по інвалідності для біженців,³⁶ доступна біженцям з двома різними ступенями важкої інвалідності. Управління праці, соціальних справ та сім'ї проводять індивідуальну оцінку, щоб визначити право на отримання допомоги та розмір допомоги. Згідно з офіційними даними, у вересні 2023 року допомогу по інвалідності для біженців отримали понад 1 400 біженців.³⁷ Інші важливі інструменти, доступні особам з тимчасовим захистом, включають допомогу щодо піклування про дитину,³⁸ дотація на підтримку виховання харчових звичок дитини,³⁹ дотація на підтримку навчання дитини⁴⁰ та допомогу на догляд за дитиною в прийомній родині.⁴¹ Крім того, система проживання біженців, що підтримується державою, доповнює всі перераховані вище пільги.

Важливо, що, як також зазначає Управління Комісара у справах осіб з інвалідністю Словаччини, уряд Словаччини надав особам з тимчасовим захистом доступ до системи державних соціальних послуг, включаючи догляд за хворими або будинки для людей похилого віку, а деякі фахівці з питань біженців з відповідним досвідом також були інтегровані в соціальні служби як кваліфіковані працівники.⁴²

³⁰ Уряд Словацької Республіки (2024), [Systémové riešenie poskytovania a financovania dodatočných výdavkov súvisiacich s odídencami z Ukrajiny](#).
³¹ Національна рада Словацької Республіки (2024), [Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony](#).

³² Згідно з новою системою підтримки проживання, субсидія надається Міністерством внутрішніх справ власникам житла, які надають безкоштовне житло особам з тимчасовим захистом протягом перших 120 днів з моменту отримання вперше тимчасового захисту в Словаччині; та довше 120 днів, тільки якщо особа з тимчасовим захистом вважається вразливою особою. Згідно з новою системою, вразливою особою є:

- член домогосподарства, який отримує допомогу в матеріальній нужді від управління праці, соціальних питань та сім'ї;
- особа з тяжкою формою інвалідності, яка отримує допомогу по інвалідності від управління праці, соціальних питань та сім'ї;
- особа, якій виповнилося 65 років і більше;
- один з батьків або особа, яка за рішенням суду здійснює догляд за дитиною віком до 5 років; і
- їхня дитина віком до 5 років.

Крім того, згідно з новою системою, заклади, якими керує Управління міграції, також можуть приймати власників тимчасового захисту протягом перших 120 днів; або довше лише якщо їм виповнилося 65 років, одинокі батьки або опікуни дітей віком до 5 років та їхніх дітей віком до п'яти років.

³³ Словацькою мовою "Pomoc v hmotnej núdzi".

³⁴ Міністерство праці, соціальних питань та сім'ї Словацької Республіки (2024), [Životné minimum](#).

³⁵ Уряд Словацької Республіки (2024), [Systémové riešenie poskytovania a financovania dodatočných výdavkov súvisiacich s odídencami z Ukrajiny](#).

³⁶ Словацькою мовою "Dotácia na podporu humanitárnej pomoci osobe s osobitnou ochranou v súvislosti s jej závažným zdravotným postihnutím".

³⁷ Уряд Словацької Республіки (2024), [Systémové riešenie poskytovania a financovania dodatočných výdavkov súvisiacich s odídencami z Ukrajiny](#).

³⁸ Словацькою мовою "Príspevok na starostlivosť o dieťa".

³⁹ Словацькою мовою "Dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa".

⁴⁰ Словацькою мовою "Dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa".

⁴¹ Словацькою мовою "Príspevok na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa".

⁴² Управління Комісара у справах осіб з інвалідністю Словаччини (2024), [Správa o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2023](#); Міністерство праці, соціальних питань та сім'ї Словацької Республіки (2022), [Usmernenie pre poskytovateľov sociálnych služieb v oblasti poskytovania sociálnych služieb osobám prichádzajúcim z Ukrajiny \(k 3. marcu 2022\)](#).

З іншого боку, деякі пільги соціального захисту залишаються недоступними для біженців через їхній правовий статус, оскільки тимчасовий захист не пов'язаний з тимчасовим або постійним проживанням у Словаччині, а натомість їм надається тип проживання «толерантне перебування». Ці пільги включають допомогу по догляду за дитиною,⁴³ допомогу на дитину,⁴⁴ компенсацію для осіб з інвалідністю,⁴⁵ допомогу при народженні дитини,⁴⁶ аліменти,⁴⁷ допомогу на поховання,⁴⁸ допомогу на активацію праці⁴⁹ та допомогу по безробіттю.⁵⁰ Що стосується допомоги по безробіттю, то варто зазначити, що особи з тимчасовим захистом сплачують відповідний внесок на випадок безробіття до Агентства соціального страхування, не маючи можливості претендувати на цю допомогу. Згідно з офіційною статистикою, станом на березень 2024 року у Словаччині було працевлаштовано приблизно 30 000 біженців з України з тимчасовим захистом.⁵¹ Їхні обов'язкові внески до Агентства соціального страхування еквівалентні внескам працюючих громадян Словаччини, включаючи внесок на страхування на випадок безробіття, який фінансує саме допомогу по безробіттю.⁵² Працівники в Словаччині, як правило, мають право на цю допомогу, якщо вони сплачували відповідний внесок протягом принаймні двох років і вони зареєстровані в базі даних претендентів на роботу Управління праці, соціальних питань та сім'ї. Тим не менш, особи з тимчасовим захистом не можуть зареєструватися на це через відсутність тимчасового або постійного місця проживання. Таким чином, якщо приблизно 30 000 працевлаштованих осіб з тимчасовим захистом отримували лише мінімальну заробітну плату (тоді як багато з них, безумовно, заробляють більше), можна підрахувати, що вони вносять понад 337 000 євро на місяць на соціальну допомогу, до якої вони не мають доступу. Вивчення можливості розширення цієї та інших соціальних виплат, які наразі недоступні для осіб з тимчасовим захистом, надає важливу можливість зміцнити соціальний захист найбільш вразливих верств населення.

Що стосується саме біженців з обмеженими можливостями, надання їм доступу до різних компенсаційних пільг, включаючи особисту допомогу, транспортування, адаптацію житла або придбання допоміжних засобів для людей з інвалідністю, також значно підтримало б цю особливо вразливу групу. Як розповіла біженка під час однієї з фокус-групових дискусій з УВКБ ООН:

«Особи з інвалідністю в багатьох випадках не можуть працювати; їм потрібна додаткова грошова допомога та підтримка, наприклад, щоб покрити витрати на протезування, інвалідні візки...»

Учасниця фокус-групової дискусії в Опатовській Новій Весі⁵³

MSNA дійсно підтвердила нижчий рівень зайнятості в домогосподарствах біженців, де є член сім'ї з інвалідністю, порівняно з іншими домогосподарствами біженців.⁵⁴ Крім того, надання їм доступу до форм підтримки, які наразі пов'язані з володінням словацькою картою інвалідності (яку особи з тимчасовим захистом не можуть отримати) — наприклад, пільгові тарифи на транспорт, доступ до державних послуг за безкоштовною або зниженою вартістю або особливі умови праці — також значно підвищило б їхній захист та інклюзивність.

Згідно з даними Protection Profiling and Monitoring, 35% опитаних біженців у період із січня по березень 2024 року подали заявки на отримання тієї чи іншої форми державної соціальної допомоги для вразливих груп населення. Серед тих, хто подав заявки, 90% не повідомили, що стикалися з проблемами з доступом. Серед меншої частини (10%), які це зробили, мовний бар'єр

⁴³ Словацькою мовою "Rodičovský príspevok".

⁴⁴ Словацькою мовою "Prídavok na dieťa".

⁴⁵ Словацькою мовою "Kompenzácia pre osoby so zdravotným postihnutím".

⁴⁶ Словацькою мовою "Príspevok pri narodení dieťaťa".

⁴⁷ Словацькою мовою "Náhradné výživné".

⁴⁸ Словацькою мовою "Príspevok na pohreb".

⁴⁹ Словацькою мовою "Aktivačný príspevok".

⁵⁰ Словацькою мовою "Dávka v nezamestnanosti".

⁵¹ Центральний офіс управління праці, соціальних питань та сім'ї, [Zamestnávanie cudzincov na území Slovenskej republiky za rok 2024](#).

⁵² Агентство соціального страхування (2024), [Tabuľky platenia poisťného od 1. januára 2024](#).

⁵³ УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2024), [Slovakia: Multi-Sector Needs Assessment 2023 - Annex Report on Persons with Disabilities - June 2024](#), п. 4.

⁵⁴ УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2024), [Slovakia: Multi-Sector Needs Assessment 2023 - Annex Report on Persons with Disabilities - June 2024](#) року.

був найбільшою проблемою (49%), за ним слідував тривалий час очікування (21%), вважався невідповідним (13%) або відсутністю необхідних документів (10%).⁵⁵

УВКБ ООН, спираючись на консультації та підтримку своїх партнерів у численних індивідуальних випадках, відзначило проблеми, з якими стикаються деякі біженці відносно їх доступу до допомоги по інвалідності для біженців. Управління Комісара у справах осіб з інвалідністю Словаччини висвітлив кілька системних проблем, включаючи надто суворі критерії відповідності, які підривають здатність біженців з інвалідністю задовольняти базові потреби, високий ступінь суб'єктивізму в процесі оцінювання, правову невизначеність, непередбачуваність результатів оцінювання, недостатньо обґрунтовані рішення, відсутність правового звернення та відсутність можливості для виплат заднім числом. Комісар повідомив, що у 2023 році він розглянув і надав допомогу у 20 випадках, виявивши, що у 14 випадках право на отримання допомоги було неправильно оцінене, включаючи серйозні стани, такі як ревматоїдний артрит, стан після ларингектомії внаслідок онкологічного захворювання, та імобільність, спричинену мозковим інсультом.⁵⁶

Щоб полегшити доступ вразливих категорій біженців до державної системи соціального захисту та допомогти подолати деякі практичні виклики, УВКБ ООН підтримало уряд Словаччини та місцеві органи влади через допомогу своїх партнерських організацій, у тому числі в Blue Dots, надаючи соціальні консультації та індивідуальну підтримку біженцям у багатьох місцях, а також через мобільні виїзні бригади. Крім того, протягом 10 місяців партнер УВКБ ООН у Братиславі надавав усний переклад управлінню праці, соціальних справ та сім'ї в Братиславі під час оцінювання відповідності критеріям для отримання допомоги з інвалідності.

УВКБ ООН також надавало матеріальну підтримку Бансько-Бистрицькому регіону, передавши обладнання мережі 10 Центрів інтегрованої соціальної та медичної допомоги. Ці центри полегшують доступ до системи соціального захисту та охорони здоров'я для людей похилого віку, осіб з обмеженими можливостями та осіб, які перебувають у кризових ситуаціях серед вразливих категорій громадян Словаччини та біженців, особливо у віддалених місцях. Нарешті, на підтримку уряду Словаччини, УВКБ ООН у співпраці з ЮНІСЕФ також надало цільову грошову допомогу 19 500 біженцям з вразливими групами в період з липня по грудень 2023 року, доповнюючи систему соціального захисту населення.

Доступ до достовірної інформації

Забезпечення біженцям доступу до актуальної та достовірної інформації про їхні права та доступні послуги має вирішальне значення для їхнього захисту та успішної інклюзії до країни перебування. У Словаччині MSNA виявила, що 75% респондентів не стикалися з проблемами доступу до інформації про свої права та послуги. Решта 25% повідомили про труднощі, пов'язані з відсутністю знань про те, де шукати інформацію (55%), недоступністю інформації їхньою мовою (мовами) (28%) та невпевненістю в тому, якій інформації довіряти (21%), як головні перешкоди.⁵⁷

За даними Protection Profiling and Monitoring, біженці в Словаччині висловили потребу в додатковій інформації про ключові аспекти повсякденного життя. Серед них фінансова допомога (44% у період з липня по грудень 2023 року та 35% у період з січня по березень 2024 року), охорона здоров'я (33% на обидва періоди), проживання (23% та 24% відповідно) та можливості працевлаштування (23% та 21% відповідно).⁵⁸ Ці висновки були відображені під час фокус-групових дискусій з УВКБ ООН, де біженці висловили потребу в додатковій та чіткій інформації про фінансову допомогу від агентств ООН, зарахування дітей до шкіл, доступне житло та доступ до охорони здоров'я.

Більшість біженців (55%) віддали перевагу отриманню інформації через соціальні мережі, телефоном (31%) та через веб-сайти (28%).⁵⁹ Відповідно, уряд Словаччини, деякі місцеві органи

⁵⁵ УВКБ ООН (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

⁵⁶ Управління Комісара у справах осіб з інвалідністю Словаччини (2024), [Správa o činnosti komisára pre osoby so zdravotným postihnutím za rok 2023](#).

⁵⁷ УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2023), [Multi-Sector Needs Assessment Slovakia](#).

⁵⁸ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#); УВКБ ООН (2024), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

⁵⁹ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

влади та різні гуманітарні організації в країні створили канали соціальних медіа, телефонні лінії, а також веб-сайти або розділи веб-сайтів українською та англійською мовами для поширення інформації серед біженців. Такий підхід допоміг зробити інформацію доступною для значної частини спільноти.

При цьому 22% опитаних надавали перевагу отриманню інформації особисто, а 21% – від рідних чи друзів.⁶⁰ У MSNA домогосподарства «з членом з обмеженими можливостями повідомили, що стикаються з більшими проблемами з доступом до інформації, головним чином через брак знань про доступні джерела інформації».⁶¹ З проблемами зіткнулися 34% та 39% домогосподарств з обмеженими можливостями (залежно від рівня захворювання), на відміну від 24% домогосподарств без такого члена.⁶² Хоча надання цифрової інформації має вирішальне значення, часто саме найбільш вразливі категорії біженців, такі як особи з певними обмеженими можливостями або люди похилого віку, повинні отримувати інформацію більш індивідуальним способом, особисто або по телефону, мовою, яку вони повністю розуміють, і з можливістю поставити додаткові запитання за необхідності.

У відповідь на ці потреби УВКБ ООН підтримало уряд Словаччини та місцеві органи влади у значному розширенні доступу біженців до інформації про їхні права та доступні послуги через широкий спектр каналів зв'язку. Телеграм канал УВКБ ООН у Словаччині, який⁶³ налічує понад 10 000 підписників, містить достовірну інформацію чотирма мовами про основні законодавчі та політичні зміни, що впливають на біженців, інформаційні кампанії, фінансову допомогу, а також різні заходи та події. Лінія допомоги УВКБ ООН-ЮНІСЕФ⁶⁴ відповіла на понад 13 000 дзвінків у період з липня 2023 року по березень 2024 року, вирішуючи різноманітні запити: від фінансової допомоги до термінових питань щодо захисту. Сайт допомоги УВКБ ООН у Словаччині, який⁶⁵ пропонує різноманітну інформацію шістьма мовами, включаючи комплексну карту послуг підтримки, доступних у Словаччині, отримав понад 179 000 відвідувань протягом охопленого періоду. УВКБ ООН також відповіло на понад 200 запитів через свою електронну адресу для питань щодо захисту, особисто проконсультувало понад 200 біженців у рамках щотижневого особистого консультування з питань захисту та проконсультувало понад 170 біженців у рамках фокус-групових дискусій у період з липня 2023 року по березень 2024 року.

Паралельно УВКБ ООН тісно співпрацювало з партнерами, у тому числі з Blue Dots, надаючи вичерпну інформацію та консультації щодо документації, правового статусу, проживання, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти чи працевлаштування. Ці партнери, за підтримки УВКБ ООН, також мають власні канали комунікації, включаючи групу у Facebook, яка налічує понад 54 000 учасників.

Заклики до дії

УВКБ ООН вітає постійну великодушність словацького уряду та суспільства у реагуванні на потреби біженців, які тікають з України, а також приклад, який це подає на міжнародному рівні та в межах ЄС. Навіть за таких умов і сприятливого середовища щодо захисту деякі проблеми залишаються. Відкритість Словацького Уряду до активної взаємодії з агенціями ООН та іншими ключовими посередниками, включаючи громадянське суспільство, дозволила виявити та усунути прогалини в національних системах, які також існують в інших країнах ЄС, що приймають біженців з України. У цьому сенсі УВКБ ООН формулює рекомендації уряду Словаччини з метою посилення доступу біженців до прав та інклюзії в сфері, охоплені цим Protection Brief III.

Рекомендації: Житло

⁶⁰ УВКБ ООН (2023), [Regional Protection Profiling and Monitoring: Protection Risks and Needs of Refugees from Ukraine](#).

⁶¹ УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2024), [Slovakia: Multi-Sector Needs Assessment 2023 - Annex Report on Persons with Disabilities - June 2024 року](#), с. 4.

⁶² УВКБ ООН, МОМ, ВООЗ, ЮНІСЕФ (2024), [Slovakia: Multi-Sector Needs Assessment 2023 - Annex Report on Persons with Disabilities - June 2024 року](#).

⁶³ Telegram, [УВКБ ООН Словаччина | УВКБ ООН Словаччина](#).

⁶⁴ УВКБ ООН (2024), [Контакти УВКБ ООН](#).

⁶⁵ УВКБ ООН (2024), [Сайт допомоги УВКБ ООН у Словаччині](#).

УВКБ ООН рекомендує Уряду Словаччини:

- Дослідити альтернативні рішення для вразливих категорій біженців (включаючи біженців із серйозними вадами або серйозними захворюваннями), які не можуть регулярно особисто з'являтися до муніципальних органів влади, що є вимогою для отримання субсидій на проживання. Можливі альтернативи можуть включати онлайн-підтвердження, мобільні виїзні візити або підтвердження через третю сторону за довіреністю.
- Надавати варіанти екстреного розміщення для новоприбулих біженців, які очікують на видачу документів про тимчасовий захист, а також для тих, хто ризикує залишитися без даху над головою через втрату житла.
- Переглянути список вразливих категорій, які мають право на допомогу з проживанням, потенційно включивши до нього:
 - піклувальники осіб з обмеженими можливостями або серйозним медичним станом;
 - самотні піклувальники дітей, які з поважних причин не можуть відвідувати школу повного дня;
 - вагітні жінки;
 - самотні піклувальники, з трьома і більше дітьми на утриманні.⁶⁶
- Розглянути можливість запровадження мінімальних стандартів для місць колективного проживання, а також механізмів моніторингу та звітності для забезпечення дотримання цих стандартів.
- Визначити можливості в місцях колективного проживання та центрах соціальних послуг, які можуть бути адаптовані для осіб з особливими потребами, особливо для осіб з інвалідністю, серйозним медичним станом та осіб похилого віку, які потребують спеціалізованого догляду, допомоги, охорони здоров'я та/або безбар'єрного доступу. Це також зміцнить потенціал соціальних послуг для приймаючої громади в Словаччині.

Рекомендації: Інклюзія в систему соціального захисту населення

УВКБ ООН рекомендує Уряду Словаччини:

- Дослідити питання полегшення доступу до соціальних виплат для власників тимчасового захисту нарівні з громадянами Словаччини, зокрема допомогу по безробіттю,⁶⁷ допомогу на активацію праці, допомогу по догляду за дитиною, допомогу на дітей, компенсацію для осіб з інвалідністю, допомогу при народженні, аліменти та допомогу на похорон. Ці пільги можуть надати значну підтримку та мати сильний позитивний вплив на найбільш вразливих членів спільноти біженців.
- Забезпечити, щоб оцінювання допомоги по інвалідності для біженців проводилося мовами, зрозумілими біженцям, і враховувало індивідуальні обставини та конкретні наслідки їхньої інвалідності. Забезпечити, щоб оцінка щодо визначення допомоги по інвалідності для біженців проводилася мовами, які біженці розуміють, і враховувала індивідуальні обставини та специфічні наслідки їхньої інвалідності.
- Розглянути можливість визнання дійсності українських посвідчень осіб людей з інвалідністю, що полегшить біженцям доступ до пільг для таких осіб, таких як паркування, пільговий проїзд тощо.

Рекомендації: доступ до достовірної інформації

УВКБ ООН рекомендує Уряду Словаччини:

- Подальші покращення доступності актуальної інформації про права біженців та доступні послуги мовами зрозумілими для біженців, включаючи українську, російську та

⁶⁶ Ця рекомендація зроблена у зв'язку з системою підтримки проживання, запровадженою з липня 2024 року, після періоду, охопленого цим Protection Brief III.

⁶⁷ Що стосується допомоги по безробіттю, рекомендується дозволити особам з тимчасовим захистом, які були працевлаштовані в Словаччині і згодом втратили роботу, зареєструватися в базі даних претендентів на роботу Управління праці, соціальних питань та сім'ї, щоб мати можливість отримати доступ до цієї допомоги.

англійську, приділяючи особливу увагу тому, щоб інформація про право на отримання різних соціальних виплат була легкою, зрозумілою та доступною простою мовою. Це також включає повідомлення про будь-які зміни, пов'язані з системою підтримки проживання, достатньо заздалегідь, щоб підвищити передбачуваність підтримки, що надається державою.

- Посилити потік інформації до практикуючих лікарів та державної страхової компанії та забезпечити їм повну обізнаність про права біженців на медичне обслуговування відповідно до повного охоплення медичним страхуванням для всіх біженців.
- Підтримати спроможності працівників державного сектору, які безпосередньо працюють з біженцями, особливо у великих місцях прийому біженців, для кращого полегшення взаємодії з ними, у тому числі шляхом збільшення присутності перекладачів та культурних посередників, щоб допомогти біженцям ефективно отримати доступ до відповідних процедур.

Для отримання додаткової інформації:

Richard Koyš | Senior Protection Associate | koys@unhcr.org

Carmen García | Associate Information Management Officer | garcicar@unhcr.org

Amanda Majakulma | External Relations Officer | majakulm@unhcr.org

www.unhcr.org / Відвідайте [Портал оперативних даних](#)

[Словаччини](#)

Попередні публікації

Protection Brief I Словаччини

Protection Brief II Словаччини

